

ons Jongelingsblad zoo scherp den minister heeft bestreden. Van rechtsverkrachting is m.i. geen sprake. Doch ik wil een andere opmerking maken. Er wordt van meer dan een zijde sterk aangedrongen op hoogere belasting van de goederen in de doode hand. M.i. terecht! Maar waar deze aandrang vooral geoefend wordt van een kant, waar de naam Rome reeds een rilling door het bloed jaagt, mag wel de vraag gedaan, of men niet vergeet, dat dan ook aangepakt worden de rijke kerken en pastoriegoederen, die vooral in het Noorden vele hervormde gemeenten tot kapitalisten maken.

K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

Hegel en het Christendom.

Het is geen huichelachtig lukken voor hare majesteit „de publieke opinie“, wanneer Hegel het christendom het non plus ultra van alle godsdiensten noemt.

Hij meent werkelijk, dat het christendom harmonieert (als sluitstuk) met zijn wijsgeerig systeem, en dat zijn systeem past (als commentaar) bij het christendom.

Er is geen sprake van eenig valsch bedoelen. Hegel gelooft beslist, dat niemand het christendom zoo goed heeft begrepen, en ook, dat geen mensch het zoovele en gewichtige diensten heeft bewezen, als hij!

Op de oogenschijnlijke verwantschap tusschen Hegelarij en christendom hebben we reeds bij een enkel punt de aandacht gevestigd.

Hegel voelde zich „thuis“ in het christendom, omdat het God leert kennen als den Onzienlijke, den Geest, en omdat het de geestelijke dingen niet slechts stelt in een (zekere) antithese met het natuurlijke, maar ook als ontwikkelingseindpunt van het natuurlijke.

Maar nog meer is Hegel onder bekoring van het traditioneele christendom door zijn Drie-eenhheids-leer.

Zeker, ook bij Perzen, Egyptenaars, Grieken, vinden we sporen van de Drie-eenhheids-gedachte, maar in de christelijke kerk is deze waarheid bewust gegroepen, in dogma-vorm gekristalliseerd, en als fundamenteel beginsel beleden.

Gelijk het christendom staat of valt met de Drie-eenhheids-leer, zoo ook (naar de meening van den architect!) Hegel's systeem.

We hebben reeds gezien, dat de drie-slag (stelling, tegenstelling, samenstelling) bij Hegel het bewegingsprincipe van de ontwikkeling is.

Maar kijk nu eens, hoe deze denk-kunstenaar de zeer intieme geloofswaarheid van het christendom exploiteert (zeg maar: prostituteert) voor zijn godsdienstfilosofie.

Hij doet het op zoo'n manier, dat voor de „wijzen en verstandigen“ de „redelijke godsdienst“ geheel in redelijkheid opgaat en het verstand voor den kruisdood bewaard wordt.

God is, zoo redeneert hij, naar zijn wezen geest, maar het wezen van den geest is denken. Denken is onderscheiden. Wie zichzelf denkt, onderscheidt zichzelf van iets anders. Dit andere, waarvan (van wien) God zich, denkend, onderscheidt, is de Zoon, het Woord, de Logos. En de zichzelf onderscheidende is de Vader, het op-zich-zelf-zijn. Uit het anders-zijn in den Zoon keert de Vader terug tot zichzelf door den Heiligen Geest, dewelke is de hand der liefde.

Behalve deze onderscheiding naar binnen (de Gereformeerden zeggen: in de oeconomie of huishouding, van het goddelijke Wezen), is er ook een onderscheiding naar buiten, in de openbaring Gods.

De Vader denkt zichzelf en dit gedachtenbeeld van God-zelf is de Zoon. Maar zoodra Gods gedachte-van-zichzelf zelfstandigheid aanneemt, ontstaat de „wereld“ (hetgeen de bijbel „schepping“ noemt).

Het ontstaan van de wereld is dus bij Hegel niet het product van een vrij-machtige wilsvaard, maar het resultaat van een „proces“ in God. Door het proces in God, ontstaat de wereld buiten God.

Van de natuur met hare vaste ordeningen en wetten kan men nog niet ten volle zeggen, dat ze van God afgescheiden is, maar wel van den menschelijken geest, die zich denkend ontwikkeld heeft tot vrijheid.

Wij weten reeds, dat Hegel dit denkproces van den menschelijken geest, waardoor deze zich (in ik-bewustzijn) losmaakte van den Al-Geest, de zondeval genoemd wordt, en ook, dat hij, — op dezelfde manier de bijbelsche woord-beelding gebruikend (zeg „ernst“ misbruikend), — den terugkeer uit het voor-zich-zijn des menschen tot het zijn in den universeelen Geest, de verzoening belooft te noemen.

Nu gaat Hegel verder, in de mysterie-taal der christelijke religie, zijn godsdienst-filosofie uit te werken.

De persoon, in wien de verzoening (bewustwording van de eenheid tusschen God en mensch) tot stand komt, is Christus. In Christus wordt het mystieke geheim van de onbegrepen (en in zekeren zin verloren) eenheid tusschen God en

mensch opnieuw openbaar. Ja, in Christus is zij, voor het eerst en het best, tot werkelijkheid geworden. Wanneer Christus zich noemt den een-geboren Zoon van God, is dit niet alleen een doorstralen van zijn bewustzijn, kind van God te wezen, maar ook een wezenlijk tegenwoordig en bewust-zijn van God in Hem, zoodat in Christus het goddelijke en menschelijke identisch (hetzelfde) zijn geworden.

Wanneer Hegel spreekt van Christus als den Godmensch, bedoelt hij dus heel iets anders dan de christelijke kerk, namelijk niet den Christus in wien de goddelijke en menschelijke natuur persoonlijk vereenigd zijn (onvermengd en onveranderd, ongedeeld en ongescheiden, om met Chalcidon te spreken), maar een Christus in wien de mensch God wordt, doordat God in hem mensch wordt.

Voor ieder mensch is dit de weg der verzoening.

Verlossing is bewustwording tot god-menschelijkheid.

Aan den persoon, en de door Christus verkondigde, waarheid moet de mensch zichzelf opheffen tot het weten: mijn geest is Gods Geest.

En wat voor beteekenis hecht onze denk-postel nu aan de groote centraal-wonderen, zonder welke de christen zijn verlossing een hersenschim acht, namelijk het kruissterven, de opstanding, de hemelvaart, de Pinksteruitstorting?

Hegel zegt: Door zijn antithese met de natuurlijke wereld, wekte Christus vijandschap. De ontkenning der boosheid brengt hem aan het kruis.

Door dit sterven van Christus grijpt er in het bewustzijn (ja, dat is de groote poort des hemels: het bewust-zijn!) der discipelen een ommekeer plaats. Zij verliezen Christus als mensch-die-bij-hen-was, als historische verschijning, en vinden Hem terug vergeestelikt, en vergoddelijkt, dat is als religieuze verschijning. Opstanding en hemelvaart beteekenen, dat de particuliere Christus (behoorende tot den discipelenkring) de universele Christus wordt, de Wereld-verlosser.

* *

Op het rijk van den Zoon volgt het rijk van den Geest.

In het wezen Gods is de Geest de wederkeering Gods door den Zoon tot zichzelf.

Dit goddelijk proces van wederkeering en bewustwording heeft nu óók (of moeten we zeggen: eigenlijk?) plaats in den menschelijken geest. De mensch, die in Christus (of in wien Christus) de verzoening doorleeft, wordt zich zijn eenheid met God bewust. Dit mystieke bewustzijn is de Heilige Geest, de Trooster, die in ons roept (ons leert roepen): Abba, Vader! Wie dezen Geest heeft, heeft het eeuwige leven en de gemeenschap met al het levende, dus ook met alle menschen.

De lezer voelt het fijne (en toch reusachtige) verschil met onze christelijke waarheidsofopvatting!

Bij Hegel is er geen sprake van een openbaring Gods aan den mensch, door objectieve heilsfeiten, gebeurtenissen-in-den-tijd, maar in den mensch, door de bewustwording Gods tot zelf-bewustzijn. De christelijke dogmata, die op de groote heilsfeiten gebaseerd zijn, worden door Hegel verrédelijkt tot wijsgeerige waarheden. Hegel distilleert uit de dogma's het zout der redelijkheid en laat het andere (de voorwerpelijke, historische, waarheid) verdampen in de sfeer der symboliek. Dit is de beroemde feiten-verdamping, waarover ook in ons land, nog niet heel lang geleden, ernstige persdiscussies gevoerd werden.

Maar laat ons verder de wonderbaarlijke verfilosofieering van de christelijke religie in oogenschouw nemen.

Het rijk van den Heiligen Geest openbaart zich in de kerk, omdat in de kerk verwerelijkt wordt het samenstellende (synthetische) streven van den Geest, zoowel in de verhouding van de menschen onderling als in de verhouding van de menschen gezamenlijk tegenover God. De kerk wekt en sterkt het bewustzijn van de (mystieke) eenheid van den menschelijken (persoonlijken) geest met den goddelijken (absoluten) Geest. De kerk is de groote Opvoedster tot ware mystiek (gevoel en beoefening van verborgen gemeenschap met God).

Uit dezezelfde oorzaak prijst Hegel den eeredienst (cultus) der kerk als opvoedingsinstrument aan. Voor hem is de liturgie: vorm geven aan het leven en leven aan den vorm. Ze is niet een besef, maar een daad, een streven naar de zekerheid van de genade Gods; een mystiek zich met God vereenigen, zoodat de mensch zich in God, en God in hem, weet. Dit weten grondt zich niet op den papieren, objectieven, bijbel, maar op 't doorwerkend getuigenis van Christus, en de kerk levert dit getuigenis, in gemeenschapsgevoel met de komende geslachten, over aan hare kinderen, die zij laat doopen, ten teken van de mystieke verzoening, en van het in-geordend (in-geboren) zijn in het rijk Gods.

Zelf geniet de kerk aan het avondmaal de geestelijke eenheid (unio mystica) met Christus, en (dóór hem) met God.

Uitwendig heeft de kerk een taak tegenover de wereld, namelijk haar te vergeestelijken en ze op te heffen tot haar eigen hoogte.

Hegel grijpt, en étalleert, hier een echt christelijke (men zou kunnen zeggen: gereformeerde) gedachte. De kerk mag zich niet ascetisch afscheiden uit de wereld; evenmin mag ze, op de manier van Rome, den baas spelen over de wereld. Zij moet, met de in haar gewordene geestelijke kracht, de wereld doordringen, het zout der aarde wezen.

Te dien einde pleit Hegel voor een hecht verband tusschen staat en kerk, aangezien de staat dezelfde taak heeft ten aanzien van de moraal, als aan de kerk is toevertrouwd ten opzichte van de religie. Hegel leert (en ook hier schiet zijn pijl raak), dat, voor heider bloei, beider vrijheid noodzakelijk is. Wanneer de religie in haar vrije ontwikkeling door vreemde overheersching (b.v. door de politieke tirannie) gehinderd wordt, zal ook de staat ontfaarden tot onvruchtbaarheid en slavernij. De vrije staat bloeit slechts op den bodem der vrije religie, de vrije religie in de sfeer van vrije staatsinrichting.

De christelijke religie (in haar protestantschen vorm) verdient dus ook daarom den palm der eminentie, omdat zij de religie van de ware, persoonlijke, vrijheid is, de predikster en handhaafster van de vrijheid van het geweten!

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Marcellus Emants. †

Enkele dagen geleden brachten ons de kranten het overlijdensbericht van Marcellus Emants, een bekende persoonlijkheid op het terrein der literaire kunst. Oud reeds — een verre zeventiger — en zwaar ziek, was hij voor eenige jaren buitenslands gegaan, om daar genezing te zoeken; maar hij vond die niet. De berichten werden steeds ongunstiger en de hoop op terugkeer steeds minder, tot vorige week het einde kwam.

Emants was onder de moderne kunstenaars de eenzame; hij behoorde tot een anderen tijd, ook tot een andere richting dan de tegenwoordige. Tot de tachtigers stond hij in geen ander verband, dan dat hij hun voorlooper was, die mee den weg hun haande in z'n tijdschrift „de Banier“, maar in de tachtigers-beweging ging hij niet mee, ofschoon de jongeren hem graag als een der hannelen beschouwden. En door z'n groot fortuin, dat hem tot een leven naar eigen verkiezing in staat stelde, stond hij ook eenigszins buiten een bepaald milieu. Daarbij maakte hem de omstandigheid, dat hij niets konde van den strijd om het bestaan, ook anders dan de overigen; enerzijds een voordeel, wijl hij nimmer iets behoefde te doen gedreven meer door geldzorg dan door inspiratie, maar aan den anderen kant toch een nadeel, omdat de aanraking met het gewone leven ook den kunstenaar frisch houden moet. Ten slotte was hij een eenzame ook door z'n karakter, dat hem, terughoudend, in zichzelf gekeerd mensch, verwijderd hield van anderen.

Zoo is Emants geweest de eenzame.

Alzonderlijk staat hij ook in z'n werk zelf omdat hij nog was een der allerlaaste vertegenwoordigers van 't naturalisme in de letterkunde, van de objectieve waarneming en reproductie van 't levensgebeuren. Eerder al handelde ik in ons blad over dit naturalisme, zooals het gekomen in den greep der tachtigers-individualiteit, geworden is tot realisme, tot realistisch zelfs en tot allerlei andere subjectiviteit. Niet alzo bij Emants. Hij is gebleven, die hij was, de naturalist, die beschreef wat hij zag en zooals hij het zag, en daarbij de verantwoordelijkheid voor platitude of verhevenheid van de beschreven personen of toestanden legde op de menschen of den tijd zelf, niet wilde gedragen zien door hem, die het publiek den spiegel voorhoudt. Daarom is er bij Emants geen tendenz, maar ook geen moraal, geen mooimakerij, maar ook geen vernijden van gevoeligheden.

Dit naturalisme, vereenigd met twee in hem zeer sterke eigenschappen van tachtigers-karakter, de psychologische analyse en het pessimisme, kenmerkt Emants, maar maakt zijn werk tegelijk somber, zwart, pijnlijk-hard.

Scherp-critisch waarnemer als hij is, en zonder eenige consideratie, geeft de rauwe waarheid en werkelijkheid te zien, werkelijkheid dus, maar huiveringwekkend door het cynische en bittere. Levensdesillusie, ijzig-koude bitterheid, die alle levenszoet vergalt, nacht-zwart scepticisme, waaruit alle levenslicht is geluscht, sissende boon, die alle levenswarmte versterven doet, dat alles is de doorgaande mentaliteit van Emants' werk, van zijn romans zoowel als z'n toneelstukken en gedichten. Z'n zielsontleding, uiterst scherp, is vivisectie: koud en hard, omdat er geen tegemoetkoming is aan levensgevoel; zonder troost, omdat er geen hoop is, wrang en wreed, omdat aan de mogelijkheid van pijn niet wordt gedacht.

Zoo is Emants — en zoo staat hij vlakaf tegenover de christelijke levens- en wereldbeschouwing. Want deze wenscht zich te richten naar het voorbeeld van den goeden Herder, die niet het verloren ontleedt en in al z'n gruwelijkheid doet zien, maar het zoekt, om te redden, te reinigen, die niet met hoonend cynisme, doch met liefdevol erbarmen

komt, niet
tend me
Emants
leven, z
heden, z
stem, w
ideaal. N
van het
heid, dan
filosofie,
perus, m
diep, zoo
woorden
de char
heidszeg
Babylon
een wa
Emants p
nadere o
Beiden
levensdu
genade d
hun indiv
zegt Que
veel mee
dwoepte
romans v
schriften;
tooveren
teller sch
vordriet,
heid. Het
is geen a
Ze stan
het leven
dan de
ontfermen
chologisch
stelling v
gaan heid
z'n leven
ellende, v
stelling -
de hoogte,
nog groot
Is da
ging zich
perus. E
en ellend
leven als
er nu e
als gewoo
beeld, dat
kelijkheid
sequenties
Maar z
schuld lig
ilteit juist
is de prac
tus heeft
zij het als
nen ze o
andere ov
zijds nim
tusschen v
erkenning
stijlwarnte
en veelzija
bij hem a
these, wa
hen en o

De thetische

we
da
pr
an
zie
th
vo

In de tv
antithetisch
tijd komt i
nen.

De predi
als vanzel
den Mohan
diking we
tegenover c
zijn Mohan
keus: „Chr

De

echt christelijke (nle) gedachte. scheiden uit de der van Rome. Zij moet, met licht, de wereld wezen. en heeft ver- zien de staat in de moraal, opzichte van schiet zijn pijl vrijheid nood- naar vrije ont- ing (b.v. door ordt, zal ook rheid en sla- op den bodem de sfeer van

rotestantschen palm der emi- le ware, per- handhaafster

B. W.

as de kranten Emants, een n der literaire entiger — en i buitenslands maar hij vond is ongunstiger ler, tot vorige

unstenars de eren tijd, ook woordige. Tot verband, dan den weg hun , maar in de , ofschoon de hunnen be- gin, dat hem ng in staat buiten een rem de om- in den strijd de overigen; mer iets be- geldzorg dan en kant toch t het gewone ouden moet. ook door z'n t zichzelf ge- enderen.

rk zelf om dal genwoordigers n de objectie- zensgebeuren, ver dit natu- reep der tach- realisme, tot subjectiviteit, even, die hij d hij zeg en antwoordelijk van de be- e op de men- edragen zien el voorhoudt, az, maar ook ar ook geen

in hem zeer karakter, de imisme, ken- tegelijk som-

s, en zonder ve waarheid jkheid dus, cynische en bitterheid, zwart seep- s gebluscht, e versterven ntaliteit van d als z'n too- jelsontleding, hard, omdat sgevoel; zou- , wrang en an pijn niet

vlakaf tegen- beschouwing, ar het voor- het verloren e zien, maar die niet met of erbarmen

komt, niet met sissenden hoon, maar met vertroos- tend medelijden.

Emants' werk is de reproductie van het leven zonder Christus, zonder licht in het heden, zonder hoop op een toekomst, zonder steun, wyl zonder basis, zonder doel, wyl zonder ideaal. Niets doet het zien dan de somberheid van het dieper wegglijden in geestelijke donker- heid, dan de troosteloosheid van glanslooze levens- filosofie. In dit opzicht doet hij denken aan Cou- perus, maar 't verschil is toch heel groot en heel diep, zooals Querido met z'n gewone verrassende woorden het zegt: Couperus was de beminlijke, de charmeur, Emants de stroeve en harde waar- heidszegger, een flonkerende flacon naast een Babylonische munt, vol geheimschrift; Couperus een wanier, Emants een kraai... Couperus odeur; Emants peper...., verschillen inderdaad, die geen nadere omschrijving behoeven.

Beiden staan ze in de diepte van het donkere levensdal en zien niet de sterren van troost en genade daarboven, maar hun geest, hun aanleg, hun individualiteit is een andere; odeur en peper zegt Querido. Daarom ook heeft Couperus' werk veel meer ingang gevonden dan dat van Emants, zweepte men zelfs met hetzelfde in Couperus' romans wat men gruwelijk vond in Emants' ge- schriften; want Couperus kon het verdriet om- tooveren in een lach, terwijl het bij Emants al feller schrijnde. Maar — in wezen is het 't zelfde verdriet, dezelfde onvoldaanheid, desillusie, bitter- heid. Het bange noodlot van „Godenscherming" is geen ander dan dat van „Illusie".

Ze staan inderdaad even ver af van ieder, die het leven onder andere belichting ziet, die grooter dan de ellende van het pessimisme weet het ontfennend mededogen van Christus. Emants' psy- chologische analyse, cynisch, rauw, is de tegen- stelling van de christelijke zielsontleding. Zeker, ze gaan beide uit van den mensch zooals hij is, in z'n levenswerkelijkheid van bezoodeling, schuld, ellende, verlorenheid, maar — en ziedaar de tegen- stelling — uit deze diepte voert het geloof naar de hoogte, het pessimisme naar nóg dieper afgrond, nóg grooter troosteloosheid.

't is daarom, dat een christelijke levensovertui- ging zich niet vinden kan in het werk van Cou- perus, Emants e.d. Zij zien de mistroostigheid en ellende onder de menschen en in het leven als feiten zonder meer, dingen, die er nu eenmaal bij hooren, die men eigenlijk als gewoon moet zien, omdat het meest cynische beeld, dat Emants u geeft, werkelijkheid is, wer- kelijkheid ook in al z'n huiveringwekkende con- sequenties.

Maar zij zeggen niet, dat daarin juist de schuld ligt van het menschedom, dat deze rea- liteit juist is de zonde-verwoesting, dat dit alles is de praktijk van dat leven, dat zich van den Chris- tus heeft losgemaakt. Zij zeggen dit niet, omdat zij het als zoodanig niet zien, doch daarmee kun- nen ze ook nooit bevredigen, hem, die uit een andere overtuiging leeft. Daarom kan er ook onzer- zijds nimmer sprake zijn van een compromis tusschen waardeeren en verwerpen. Want bij alle erkenning van technische verdiensten, taalkracht, stijlwarmte, óók bij Emants, die stellig een groot en veelzijdig kunstenaar is geweest, al is alles bij hem anders dan bij Couperus, blijft de anti- these, waarover we spraken, beslissend scheiden hen en ons.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De thetische en de antithetische (polemische) methode bij de prediking aan Mohammedanen.

IV. (Slot.)

De antithetische methode wordt geregeld gevolgd; wordt ook thans nog gevolgd in de sterk-Mohamme- daansche landen. Op Java niet.

De H. Schrift echter schijnt voor de eerste prediking van het Evangelie de thetische methode aan te bevelen of zelfs als eisch te stellen. Naar zielkundige beoordeeling bevat de thetische me- thode zich daarvoor aan.

De antithetische methode echter bevoelt zich aan voor lateren zendingsarbeid.

In de tweede plaats wijs ik op de waarde der antithetische methode op haar tijd. Want ook haar tijd komt in het zendingswerk onder Mohammeda- nen.

De prediking van Christus als Zaligmaker roept als vanzelf tegenstellingen op in het hart van den Mohammedaan. Zelfs een zuiver-thetische pre- diking wekt antithetische gedachten. Naast en tegenover onzen Christus plaatst de Mohammedaan zijn Mohammed. Al stellen wij hem niet voor de keus: „Christus of Mohammed", hij stelt zichzelf

voor die keus. Als het Evangelie harten bereikt, die gevangen zitten in een stelsel der dwaling, als onder den invloed van het Evangelie de tegenstel- ling ontwaakt, dan breekt de tijd der antithetische methode aan. De Christelijke prediker heeft hulp te bieden bij het afbreken van dat stelsel in de harten. Het ideale oogenblik voor de antithetische methode is de tijd der keuze, als door binnengedrongen Christelijke denkbeelden de onrust ontwaakt en de strijd in het hart begint. De antithetische me- thode kan dan hindernissen helpen wegnemen.

Dit ideale oogenblik breekt helaas bij velen nimmer aan, en als regel gaal bij hen, bij wie het zal aanbreken, een andere tijd vooraf. Het is de tijd van tegenspraak zonder onzekerheid, van het stellen van vragen, die niet uit eigen verlegenheid om een antwoord voortkomen doch verlegenheid willen wekken. Het zal zeker telkens noodig zijn, dat de prediker toont, dat hij zijn tegenspreker antwoorden kan. Door afdoend antwoord en hel- der betoog kan hij den tegenspreker treffen en zijn vastheid van overtuiging schokken. Maar de aanval worde overgelaten aan den Mohammedaan, de Christelijke prediker bepale zich tot de verdedi- ging, al kan het nemen van het offensief een der hulpmiddelen bij de verdediging zijn.

Het debat blijft beperkt tot den kleinste mogelijke kring, richtte zich liefst op de afzonderlijke per- sonen. Tot publiek debat late men zich alleen bij uiterste noodzaak verleiden. Publiek debat kan voor het zendingswerk noodig zijn, maar het zal een zeld- zame uitzondering zijn. Met de uiterste nauwkeurig- heid worde de noodzakelijkheid van publiek debat in gesproken of geschreven woord getoetst. De Mohammedaansche propaganda op Java zou zich zeker en terecht winst beloven van een publieken aanval op den Islam, zelfs van een publieke ver- dediging van het Christendom tegenover den Islam. Voor haar dan een schoone gelegenheid, het bij velen ingeslapen Mohammedaansch besef te prik- kelen en den godsdienstijver aan te wakkeren. Zij zou zeker gebruiken de door ons geboden gelegen- heid om allen, die nog niet met het Christendom kennis maakten, tegen de Christelijke propaganda te waarschuwen en hen bij voorbaat minder toe- gankelijk te maken voor den Christelijken invloed. Publiek antithetisch optreden werpt veelal aan de Mohammedaansche propaganda een bijzonder for- tuin in den schoot.

Toch mag ook verwacht worden, dat onder elk Mohammedaansch volk eens de tijd voor publiek antithetisch optreden zal aanbreken. Die tijd zal gekomen zijn, nadat heel het volk met het Evangelie van Christus zal zijn bekend gemaakt; als een sterke Inlandsche Christelijke Kerk gevormd zal zijn; als ten slotte gestreden zal worden om de volksziel. De strijd zal dan gaan om heel het volk als één samenhangend geheel. De publieke verdediging van het Christelijk geloof en de pub- lieke aanval op den Islam zullen in den regel noodig zijn om de laatste macht van den Islam over het volk te breken.

In alle Mohammedaansche landen ligt die tijd naar menselijke berekening echter in verre toe- komst. Het zal de tijd zijn, waarin de buitenland- sche Zending onder dat bepaalde volk haar taak heeft volbracht en zich teruggetrokken heeft om den verderen arbeid over te laten aan de Inland- sche Kerk. En wij, zendingsarbeiders, hebben niet eens de bevoegdheid te bepalen, welke methode die Inlandsche Kerk dan volgen zal, al mogen wij daarover thans wel nadenken en ons wel een meening vormen.

En als eens door Gods genade dat heerlijk tijd- perk onder een Mohammedaansch volk zal aange- broken zijn, dat het buitenlandsch zendingswerk ten einde is en alleen de Inlandsche Kerk den arbeid voortzet; en als deze Kerk geroepen zal zijn tot een publieke worsteling tegen den Islam om heel haar volk uit de macht van Mohammed te verlossen, moge Christus dan aan haar verleenen de wijsheid, de volharding en de liefde, die daarbij noodig zullen zijn. Ja, de liefde bovenal!

Solo.

H. A. VAN ANDEL.

PERS-SCHOUW.

Is dit een voorbeeld?

Deze vraag leggen wij aan onze lezers voor, naar aanleiding van het volgende bericht.

Misschien weet iemand een antwoord, op grond van ervaring?

Prof. Dr. W. J. Aalders,

Op 1 Oct. a.s. zal Prof. Dr. W. J. Aalders, tot nu toe kerkelijk hoogleraar te Groningen, het ambt van gewoon hoogleraar in de Godgeleerd- heid aan de Rijksuniversiteit aanvaarden zonder een rede uit te spreken.

B. W.

BOEKBESPREKING.

„De Evangelisatie der Gereformeerden en Gereformeerde Evangelisatie." Eenige beden- kingen tegen de huidige Evangelisatie-bewe- ging, door Dr. K. J. Kapteyn, Firma H. Tulp, Zwolle.

Inzover Dr. Kapteyn er nadruk op legt, dat ieder geloovige tot plicht heeft te evangeliseren, kan men hem niet hartelijk genoeg bijvallen.

Maar wanneer hij er zich tegen verzet, dat de evangelisatie roeping zou zijn der kerk, zijn zijn ar- gumenten meer fors, dan krachtig.

Moge het besluit der Synode van Utrecht voor Dr. Kapteyn medebrengen de besiediging van dezen strijd. HEPP.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Alblasserdam: G. J. Goede te Westzaan.
Apeldoorn: J. Ubels te Varsseveld.
Culemborg: J. H. Jonker te Voorburg.
Engwierum: cand. H. de Jong te Oudega (Fr.)
Nieuw-Buinen: cand. H. de Zwart te Hallum.
Silvold-Geddingen: K. K. Troost te Naaldwijk.
Twijzel: cand. H. de Zwart te Hallum.
Wansword: J. H. A. Bosch te Nijverdal.

Aangenomen naar:

Ouderkerk aan den IJssel: J. van der Sluis te Goudere.

Bedankt voor:

Vlaardingen: P. C. de Bruyn te Oudewater.

Afscheid van:

Vreeswijk: K. v. d. Veen, Tekst Doot, 32:4a.

Jubiläum, Da G. Broekhuizen te Aduard heeft Vrijdag 18 Nov. a.s. zijn gouden ambtsfeest te vieren.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Grand Rapids (Michigan, N.A.) (Ned. Ger. Gen.): D. J. van Brummelen te Boekoop.

Aangenomen naar:

Dokkum (2e beroep): W. Vos te Drachten.

Intrede te:

Schiedam: J. W. van Ree, Tekst Hand. 10:33b.

NEDERLANDSCHE HERVOORMDE KERK.

Oriental te:

Workum: R. Dijkstra te De Krim, H. te Winkel te Vollenhoven en A. J. van Wijngaarden te Westmaas.
Gorinchem: F. Kijlenbelt te Feyenoord, A. F. P. Pop te Nijkerk (Gld.) en G. J. Koolhaas te Oldebroek.

Beroepen te:

Oultgensplaat: D. Plantinga te Elburg.
Ommer: A. G. Bruins te Steenwijk.
Scharnegoutum: A. J. Wormgoor te Alblasserdam.
Suameer: A. Kariolus, cand. te Delft.
Waddingsveen: J. C. van Apeldoorn te Voorthuizen.

Aangenomen naar:

Wijk bij Duurstede: A. Buurman te Garip.

Bedankt voor:

Goudriaan: C. J. van der Graaf te Kockengen.
Hijksom: R. Dijkstra te De Krim.
Oultgensplaat: D. Plantinga te Elburg.
Wierden: C. J. van der Graaf te Kockengen.

Intrede te:

Amsterdam: G. A. den Hertog, Tekst 1 Cor. 1:25.
Bloemendaal: J. C. van Dijk, Tekst 1 Joh. 1:1-3.

Afscheid van:

Hassemda: Joh. Stehouwer, Tekst 1 Joh. 2:28.

Geestelijke verzorging van de Ned. Gerefor- meerden in Noord-Frankrijk.

De laatste Generale Synode heeft zich o.a. bezig gehouden met de overweging der vraag, of door onze Kerken iets gedaan moest en kon worden voor de geestelijke verzorging der Nederlandsche Gereformeerden, die tijdelijk in België of Noord-Frankrijk werkzaam zijn o.a. bij het herstel der verwoeste gebieden. Aan onze Kerk is opgedragen, na te gaan in hoeverre dit noodig en mogelijk is. Daarom verzoeken wij aan alle kerkeraaden, wien bekend is, dat leden hunner gemeente derwaarts met dat doel vertrokken zijn, ons zoo spoedig mogelijk te willen inlichten over hun namen en adressen. Wij roepen dringend de medewerking der kerken in, om door haar berichten in staat gesteld te worden onze opdracht te vervullen. Men zende bedoelde mededeelingen aan laatste ondergetekende, Weersingel W. Z. 41.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Utrecht.

J. C. DE MOOR, h. t. praeses.
H. KAAJAN, h. t. scriba.

Utrecht, 20 October 1923.

Vriendelijk verzoek aan de verschillende Kerkbode- den, deze oproeping te willen overnemen.

De HOFBERG-Orgels

zijn de voornaamste instrumenten van den tegenwoordigen tijd.

Firma A. DE ZEEUW (N. G. Klijn)
Rosestraat 42a - Rotterdam